

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krome na leto, za pol leta dve kroni, za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krome na leto. — Posamezne številke 20 vin.

:: Telefon štev. 216. ::

C. kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrsko „ „ „ 15.649

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca. — Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cena inseratom po 30 vinarjev od enostopne petit-vrste, za večkratno inseracijo po dogovoru.

Vsebina: Ohranimo svoje trdnjave! Obiranje in hranjenje sadja. Živinorejske zadruge. Premovanje živine v l. 1912. Zavarovanje proti toči. Koliko je vreden domači gnoj? Stočarstvo u Hrvatskoj. Vestnik Zadružne Zveze. Zadružni pregled. Gospodarske drobtine. Občni zbor. Bilance.

Ohranimo svoje trdnjave!

Dne 10. julija t. l. je prinesel naš list pod naslovom „Denarni trg in zadružništvo“ posnetek dr. Krekovega govora pri obnem zboru štajerskega pododbora Zadružne zveze. V tem članku je povedano, kako se trudi industrija, da bi skupila čim največ denarja in kako segajo njene mreže tudi na kmete in sicer z agitacijo, naj se denar vlaga v razne banke. Konečno je povdaril dotični članek načelo: kmečki denar za kmeta. Od takrat so se razmere na denarnem trgu silno izpremenile in sicer na vse strani na slabše. Vojsko imamo, katera je zdaj omejena na štiri balkanske države in na Turčijo, katera pa more spomladi preplaviti celo Evropo. Prva posledica, ki se že zdaj kaže, je ta, da tisti del naše industrije, kateri je bil glede na svoj izvoz navezan na Balkan, ne more misliti v tem času na kako trgovino s tamošnjimi kraji in zato trpi; obenem so prizadete banke, katere so vdeležene pri dotični industriji. Gospodarsko življenje je pa zvezano med seboj kakor pentlje pri nogavici. Pritisk na eno plat se pozna na vsem. Če se ena pentlja raztrga, trpe tudi vse druge. Pristaviti moramo, da je zadnji čas naša država iskala velikokrat de-

narja na denarnem trgu. Zdaj so v delegacijah dovoljeni novi krediti. Tudi ta denar se bo moral iskati doma v naši državi. Ob takih priložnostih pritisne seveda še brezvestno borzna špekulacija in tako je umljivo, da postaja denar silno drag. Angleška banka, ki je redno imela obrestno mero 3%, ima sedaj 5%; avstro-ogrsko banka bo brez dvojbe v kratkem dvignila svojo obrestno mero od 5% na 6%, in seveda kredit se bo dobil samo pod najgotovnejšimi pogoji.

Industrijalec, ki danes išče kredita pri bankah, ga težko dobi izpod 7—8%. Če se temu priračuna običajna provizija in druge stroške, pride denar vsaj pri nas redno po 9—11%. Razmere pa kažejo, da se utegne ta draginja še povečati; saj državni papirji stoje tako nizko, da nosijo 4-8%. Posojilo države se je smatralo vedno za najbolj varno in zdaj, ko država toliko denarja rabi, bo skoro gotovo morala obrestno mero za svoje papirje, ki jih izda, nastaviti na 5%, če bo mogel finančni minister dobiti celo ali vsaj približno nominalno vsoto.

V soboto dne 12. oktobra t. l. je bil na borzah na Dunaju, v Berlinu, Parizu, Lon-

donu in seveda tudi v Budapešti res črn dan. Industrijski papirji so padli silno nizko, tako, da se je samo ta dan vrednost industrijalnih papirjev znižala za več milijard kron. Najbolj so padali industrijalni papirji v Avstriji. Nekaj zgledov: Pri veliki banki Bodenkreditanstalt so zgubile delnice od 30. septembra do 13. oktobra vsaka po 112 K, ravno v tem času je zgubila vsaka delnica Donavske parobrodne družbe 246 K, alpske montanske družbe 159 K, Berg- & Hüttenwerke 299 K, praške železne družbe 430 K i. t. d. Res je sicer, da je pri tem tudi mnogo imela opraviti divja špekulacija, toda za časa balkanske vojske še bolj pa za časa morebitnih strašnih njenih posledic se utegnejo taki črni dnevi še večkrat ponavljati in sicer še v groznejših oblikah.

Zdaj vidimo, da se je pod vplivom bank industrializiranje naše države veliko prehitro zvršilo. Ogromne svote denarja so požrla nova obrtna podjetja, ki bodo le prekmalu izkusila, da so prehitro zagledala beli dan. Poleg tega so, kakor smo že rekli, država pa tudi razne dežele, mesta in občine ogromne vsote porabile za svoje namene. Preveč se je investiralo za industrijo in preveč se je tudi emitiralo za državo in druge javne korporacije. Par števil: V prvi polovici l. 1912. se je ustanovilo v Avstriji 29 delniških družb s kapitalom petdeset milijonov kron. Živahnost pri ustanavljanju delniških družb in industrijalnih podjetij sploh, prav posebno pa v pomnoževanju bančnega kapitala in ustanavljanju novih bank zasledujemo od leta 1910. Letošnjega polletja je 65 družb zvišalo svoj delniški kapital za 158 milijonov kron. L. 1911. je zvišalo 59 družb svoj kapital za 222 milijonov kron. Prvega polletja tek. l. se je ustanovilo 249 družb z omejeno zavezo s skupnim kapitalom 44 in pol milijona kron, 45 družb je pa zvišalo svoj kapital za 58 milijonov kron. Privatne tvrdke so ustanovile v omenjenem polletju 139 novih tovarn. Papirji, ki se prodajajo na borzah, so se pomnožili glede na svoj nominalni kapital za 567 milijonov kron.

Vprašamo se lahko, koliko je v tem kapitalu kmečkega denarja? Špekulacijski duh se kaže v tem, da se pusti domača varna posojilnica, ki posoja trezno in premišljeno na to, kar se vidi in kar svoje vrednosti zgubiti ne more in to tem manj, če upoštevamo poleg vrednosti zemlje tudi značajnost in poštenje prošnjikov in porokov, denar pa se je zato, ker so se obetale nekoliko večje obresti, nalogal v bankah. Četudi odštejemo tiste nesrečne špekulantke, ki so na pr. za $\frac{1}{4}$ % večjih obresti nesle svoj denar v Glavno posojilnico, imamo vendar le računati, da nezdravi špekulacijski duh sega že tudi na kmete. In to je slabo; obenem pa, kakor razmere že sedaj kažejo, skrajno nevarno. O tem ne more biti nobenega dvoma, da bomo kmalu slišali o raznih propalih industrijskih podjetjih. Vsled tega se bodo pa tudi tiste banke, katere so pri takih podjetjih udeležene, težko držale in nikakor ni izključeno, da se bo marsikatera banka omajala in morda tudi zaprla svoje prostore.

Vprašamo, kaj bi bilo z nami, kaj bi bilo z našim gospodarskim življenjem, kaj bi bilo z našim kmetom, ako ne bi imeli trdnega, tako na široko razpredenega združništva. **Naše posojilnice morajo in tudi morejo stati kakor nepremagljive trdnjave v splošnem polomu.** Kdor noče poslušati tega, kar na ves glas upije denarni trg, bo sam sebi pripisal, če ga zadene splošni vihar. Cena kmečkim pridelkom bo v teh vojnih časih rastla in s tem se bo seveda tudi ohranil pomen kmečkega dela in kmečkega posestva. **Z vso resnostjo v svesti si velike odgovornosti, ki jo imamo, kličemo: kmetje skupaj, kmečki denar za kmeta, kmetje držite se z vso silo svojih posojilnic!** Tukaj je denar varen in na vse strani najboljše naložen, če tudi ne nosi tako velikih obresti kakor v industrijskih podjetjih in v bankah.

Treba je pa seveda brezpogojno gledati na to, da se v industrijalni namen ali v trgo-

vine ob sedanjem resnem času denar ne po-soja. Vsaka posojilnica je zdaj bolj kot kedaj dolžna, da skrbi z vso strogostjo za redno plačevanje obresti in za redno vračevanje, da si tako nabere čimnajveč razpoložnega denarja. Zadrúžna zveza je ta načela v mnogih okrožnicah že več let sem zabičevala svojim članicam. Ravno to so zahtevali vedno njeni revizorji. Zdaj nas razmere na denarnem trgu s strašno silo uče, kako prav je imela. Kaj prinese zima, kako se nam pokaže pomlad, ne vemo, toda razmere so take, da se lahko bo-jimo najhujšega. Zato pa ponavljamo še en-krat: Kmečko posojilništvo ima sedaj v tem času neizmerno važno nalogo zbrati in skupaj držati kmečki denar in ž njim čuvati in va-rovati kmečki stan.

Iskreno želimo, da bi vsaka naša poso-jilnica sklicala sestanek, pri katerem bi se razpravljale misli, ki smo jih podali v današnjem članku. Čas je resen in zato je treba bolj kot kedaj poduka, resnosti v zasebnem in zadrúžnem gospodarstvu in trdne in močne vzajemnosti kmečkega stanu. Bolj kot kedaj je danes sveta dolžnost posojilnic in zaseb-nikov varčnost in beg pred vsako špekulacijo.

Zadrúžna zveza.

Obiranje in hranjenje sadja.

2. Prijemanje sadja ob obiranju.

Ni vse eno, če sadje obiramo ali tresemo. Otrešeno se manj ali več poškoduje, otolče in rani, vsled česar izgubi mnogo na trpežnosti. Otrešenega sadja se boji vsak kupec, ker mu ga mnogo segnije, predno ga spravi v denar. Posebno sadje, ki ga hočemo dolgo v zimo ohraniti, zahteva največ naše pozornosti in previdnega ravnanja. Lepo ohranjeno in skrbno obrano sadje gre tudi v bogatih letinah lažje in dražje v denar. Pripomnim pa, da mora biti tudi to sadje sortirano. Ni vse eno, ako ponudimo trgovcu toliko in toliko centov sadja in če nas vpraša, katere vrste, dobi odgovor: „Je razno, a vse dobro“. Mogoče, a to ne

zadostuje. Po sklenjeni pogodbi mu lahko pri-mešamo več sadja slabije kvalitete. Trgovec oziroma kupec se ne more zanesti. On je pač previden. Drugo pa je, ako mu ponudimo toliko in toliko samih rejnet gotove vrste, oziroma toliko hrušek te in te vrste. Pogodba se tedaj lahko sklene, ker se kupec pri prejemanju lahko sklicuje na pogojeno vrsto in vsled tega lahko mirno sklene pogodbo. Zato ni prav, če gojimo mnogo vrst enega plemena. Zato je neizogibno potrebno gojenje le malo vrst, a te v večji množini in to takih vrst, ki v po-sameznih krajih rade rode in se bujno raz-vijajo.

Zato je treba, da naši sadjarji, inštruk-torji in drugi strokovnjaki zbirajo gradivo po celi deželi pri izkušenih ljudeh glede na vrste, ki v posameznih krajih uspevajo. To bi bilo silno važno in neprecenljivo delo, dasi silno težavno. A izvršiti se bo moralo prej ali slej.

Na kakšni podlagi naj mlad kmetovalec, učitelj, novinec prične s sadjerejo in s posa-meznimi plemeni in vrstami, ako ne na pod-lagi nasvetov izkušenih mož. In kaj vidimo dandanes? Novinec čita visokodoneča imena, hvalisanje v listih tega sadja in brž si naroči ono vrsto brez gotovosti, če bode v njegovem kraju uspevalo. Čez osem do deset let pride britko razočaranje. Neprevidnost ga je oropala dolgih let in vsega veselja. Kriv ni on, krivi so vodilni krogi, ki ne dajo potrebne infor-macije mladim sadjerejcem.

Toliko glede kupčije, ki ravno letos ni posebno živahna, zato pa je treba toliko več truda z obiranjem in drugim, kar je v zvezi s kupčijo.

Kako naj sadje obiramo? Pomniti je treba, da je vsak sad prevlečen z voščeno plastjo, ki ga varuje proti vnanjim vplivom. To vo-ščeno plast je dala narava sadju, da ga čuva in to naj nam bo glavna skrb, da ohranimo sadu to voščeno plast, ki se najlažje poško-duje pri obiranju. Kakor hitro smo jo odrgnili, dobi zrak in vlaga dostop do sadja, kar po-spešuje gnilobo.

Obiranje hrušk je jako lahko v tem oziru, ker imajo dolge recelje. Z dvema prstoma primemo za recelj in ga odtrgamo pri mladiki, nikdar pri sadu. Obrano sadje brez receljev je znak zanikrnega in površnega obiranja. Pri odtrganju pazimo vedno na naravno rast sadu. Na to zavijemo recelj ravno v nasprotno smer, kakor recelj naravno raste in sad odkrehnemo z najmanjšim trudom.

Težavneje delo je pri obiranju sadja s kratkimi recelji, n. pr. jabolko, marelice in breskve. Posebno pozornost zahtevajo marelice in nekatere breskve. Za obiranje teh so nalašč konstruirane ostre in nekoliko v klinah zakrivljene škarje, s katerimi odrežemo recelj tik rodnege lesa in sad vjamemo v odprto pest. Kdor pa nima škarij in obira z roko, naj nikdar ne prime sadu z dvema ali tremi prsti, temveč z celo roko. Z par prsti prijet sad dobi večji pritisek, nego s polno roko. Varovati pa se je skrbno vsakega vtiska, ki je pričetek razpadanju in gnilobi. Sad na kratkem recelju primemo z celo roko prav na lahko in ga zasučemo okrog recelja tako, da ostane recelj in muha v isti legi, le recelj se s sadom vred zavrti. Čim rahleje držimo sad, tem manj smo odrgnili voščeno plast in pritisnili sad.

Pri vsem tem pa varujemo povsod rodni les, da ne uničimo rodovitnosti za prihodnje leto.

Vsak utrzan sad položimo previdno in na lahko v košaro. Ako je treba pozneje sadje prelagati v shrambe, ravnamo ravno tako, da le posamezne sade prijemljemo in prekladamo. Nič ne škoduje sadju bolj, nego premetavanje in pretresanje iz posode v posodo. Sadje se otolče, ožuli in odrgne, ter trpi zelo na trpežnosti.

Dobro vem, da bi se marsikateri sadje-rejec rad ravnal po teh nasvetih, a ugovarjal bo s pomanjkanjem delavcev. Žalibog, da imajo prav. Nasprotno pa naj jih k temu vsodbuja večja vrednost in trpežnost sadja, ki jim trud in zamudo časa obilo poplača. Brez skrbi

shrani skrbno obrano sadje v shrambah za poznejšo kupčijo. Ako pa silimo vsi naenkrat na trg, je trg prenapolnjen in cena grozno pade. Tepen je kupec z ožuljenim sadjem, tepen je kmet z nizko ceno.

Imam pa še boljše sredstvo: naše otroke. Učitelj sem in kot tak prepričan, da bodo otroci to delo pod nadzorstvom starišev vestno vršili. Nikarte mi vedno ugovarjati: otrok je otrok. Ni res! Otrok bo vršil delo površno, če smatra to za sitnosti in kaprice starišev. Poučite jih o tem, kar sem pojasnjeval in otroci bodo dobro razumeli in vedeli, zakaj to zahtevate. Otrok se mora prepričati o vsem, potem uboga. Študirajte njegovo dušo! On hoče vse vedeti in njegova duša vedno hrepeni po pojasnjevanju. Njegove misli so jako živahne in domišljija bujna. Največje kvare so oni kratki ukazi. Otrok ni stroj, ni brezcutna živina, ki sliši na povelje. Poučite ga, prepričajte ga, potem mu naložite delo. Porok sem, da Vas bo ubogal in delo vestno izvršil, ko bo vedel: zakaj tako.

Škoda, da je pouk iz kmetijstva — te najvažnejše panoge — tako površen na Kranjskem. Zraven pa še stariši ničesar ne store, da bi poučevali svojo deco v kmečkih rečeh. Otroka poučiti in prepričati je pogoj, da bode ravnal prav in vestno delal. Mnogo let sem poskušal otroke v drevesnici in na vrtu in prepričal sem se, da se otrokom lahko in mirno izroči vsako delo, če so prepričani o važnosti dela, o posledicah skrbnega, oziroma površnega ravnanja. Vsako delo mi izvrše z največjo skrbjo, natančno in dobro, kolikor jim pripušča njih praktična izvežbanost. In če mi kaj pokvari? No, saj tudi mi nismo padli učeni na zemljo!

Ker opazujem vzgojo otrok na kmetih triindvajset let, mislim, da imam pravico o tem povedati svojo sodbo in to tem več, ker se sam pečam s poukom v kmetijstvu. Še več! Dečki pridejo iz kmetijske šole na Grmu, polni idealov, navdušeni za razvoj svojega posestva, hrepeneči po vspehah na temelju pridobljenega

znanja. Kaj dožive doma? Nezaupno gledajo stariši te novotarije, ne dovolijo denarnih sredstev za potrebni preustroj! Posledica je — sin izgubi veselje in je izgubljen za kmetijstvo.

Dokler naša mati ne bo vzela deklice v kuhinjo, jo poučila in dala kuhlalice v roko, dokler ne bo oče — kmet vzel sina seboj in ga poučeval in prepričeval in dokler mu ne bo izročil dela v samostojno izvrševanje, toliko časa ne bo otrok imel veselja do kmetijstva. Ko je otrok dosegel prvi uspeh in je pohvaljen, da nekaj zna, takrat njegova duša — vriska od veselja in ponosa.

3. Orodje za obiranje.

Največkrat moramo stati na lestvi. Za obiranje sadja je treba obeh rok. Zato nam izborna služi drog z dvema kaveljema. Z gornjim pritegnemo vejo k sebi, spodnji, nasprotno obrnjeni kavelj pa zapnemo v lestev. Tako imamo vejo pritrjeno in v svoji oblasti. Spodnji kavelj je na drogu premakljiv; zato nam je uporaben za bližnje in bolj oddaljene veje.

Drugo je posoda. V Nemčiji imajo oprtane vreče, v katere polagajo sadje. Vreča ima namreč odprtino na prsni. Še bolj pripravne so košare, ki jih privežemo z vrvo. Vrv pa obesimo s kavljem na vejo. Za prav fino namizno sadje imajo celo z blagom prevlečene košare na notranji strani, da se ja nič ne ožuli sadje. Ker je sadje razmeroma težko, zato ni prav, če košare preveč napolnimo, ker se spodnje vsled teže in pritiska otišči.

Pogosto pa do posameznih lepih sadov ne pridemo ne s kavljem, ne z lestvo. V ta namen so iznašli že mnogo obiralnih drogov, ki pa seveda nikdar dela tako ne izvrše, kakor roka. Tudi obiranje je težavno in provzroča človeku mnogo truda, če trgamo na lestvi ali na tleh. Ti obiralni drogovci imajo dolg drog, in na vrhu pa štiri, drug proti drugemu ukrivljene, na notranji strani z gumijem prevlečene prste, da sadu ne utisnejo. Prsti se odpirajo in zapirajo s pomočjo vrvice. Ker pa vrv

večkrat nagaja in se zapleta med veje, so železne prste nataknili na bambusovo cev, ki je votla in po tej votlini je napeljana žica, ki zapira in odpira prste.

Zupan.

(Dalje prih.)

Živinorejske zadruge.

(Dalje.)

8. Zidanje in poprava hlevov.

Ako hočemo, da bo živina v hlevih uspevala, morajo biti hlevi svetli, zračni in snažni.

Vsaka živinorejska zadruga delaj na to, da bodo vsi njeni člani imeli svetle, zračne in snažne hleve.

Deželni odbor daje tudi podpore h gradnji in preuredbi hlevov. Živinorejci, ki žele dobiti deželno podporo, naj vlagajo svoje prošnje po domači zadrugi, ki jih potem pošlje na pristojno mesto. V prošnji se naj navede vrednost in potrebnost podpore.

Želeti je, da se popravlja po enem načrtu. Svetuje se, da se napravijo jasli 1 meter od zida, na jasli spredaj se naj postavi lestva, skozi katero gre žival pri krmljenju z glavo. Na ta način se ne raztroši skoro nič krme. Sploh se pa živinorejcem priporoča, da ne zidajo predragih hlevov. Zgradbe in preuredbe hlevov naj bodo kolikor mogoče preproste in poceni.

Zadruge naj vsem zadružnikom, ki zidajo ali preurejajo goveje hleve, rade preskrbe vse potrebščine, n. pr. cement, železne lestvice k jaslim, okna, železje itd.

9. Ravnanje z gnojnico.

Živinorejske zadruge naj delajo na to, da bodo vsi zadružniki napravili velike betonirane gnojnične jame; kajti gnojnica je dragoceno gnojilo za naše travnike. Ako jih bomo obilno polivali z gnojnico, bomo prideli tudi obilo krme in bomo lahko redili obilo živine. Neizmerno velika škoda je, ako dragocena gnojnica teče po jarkih in se zgublja v tla.

Na milijone in milijone narodnega premoženja je šlo na ta način brez haska v zemljo.

Živinorejci, zapomnite si dobro, gnojnica je najvažnejše in najizdatnejše gnojilo, zato jo skrbno zbirajte v betoniranih jamah, da jo ob svojem času odpeljete na travnik.

Sama gnojnica je močna, zato se ji lahko primeša do dve tretjini vode. Gnojnica ima v sebi mnogo kalija in dušika, bolj malo pa fosforove kisline. Zato je prav, da primešavate gnojnici kostnega superfosfata, da dobite gnojnico, ki je bolj bogata fosforove kisline. To pa delate na ta način, da na 100 litrov gnojnice jemljete po 1 1/2 do 2 kg superfosfata.

Premovanja živine v l. 1912.

Deželni odbor je tudi letos priredil nekaj premovanj po deželi, med drugimi tudi v Selcih nad Škofjokoloko, Cerkljah, Št. Rupertu, Sodražici, Tomišlju, Loškempotoku in Dolenjem Logatcu. Premovanja so se vršila v krajih, kjer so ustanovljene živinorejske zadruga. Tako je tudi pravilno, da se tam prirejajo premovanja živine, kjer je zanimanje za to.

Premovanja nimajo samo namena, da se razdeli nekaj nagrad med dobre živinorejce, temveč, da se od časa do časa lahko vidi, kako in v kakšni meri napredujemo v živinoreji, izčiščamo pleme in napredujemo tudi še v drugih ozirih. Vprašanje pa nastane, ali taka premovanja danes kaj koristijo. Na to more odgovoriti le tisti, ki se stalno udeležuje premovanj že več let in je v gotovih krajih že večkrat bil na premovanju.

V krajih, kjer že dalj časa obstoje zadruga, je seveda uspeh večji, kakor tam, kjer obstoje malo časa, oziroma so se šele osnovale. Vidi se pa, da se je potom živinorejskih zadrug največ doseglo. Ako bi danes teh ne imeli, bi tudi stvar ne šla tako naprej kakor gre, če tudi še ne preveč hitro.

Kako lepo živino je postavila živinorejska zadruga v Selcih, ki je najstarejša! Ne le

praznota za pleči, ampak tudi dolgi parklji ter vampasta živina čedalje bolj izginja. Kako se je pa živina izjednačila, v tem oziru je res delo zadruga hvalevredno. Seveda ima tudi ta zadruga še mnogo storiti, čeravno je v teku svojega obstanka že zelo mnogo storila.

Lepe uspehe imamo zaznamovati tudi v Cerkljah na Gorenjskem. Pred tremi leti si težko dobil kravo čisto pingavko, pri zadnjem premovanju so pa prignali skoro izključno samo živino pingavskega plemena. Veliko se je nakupilo drugod. Ako bi prav ničesar drugega dobrega ne opazili pri tem premovanju, moramo biti tudi s tem zadovoljni, ker se je vsaj pleme izčistilo in bode vsled tega zanaprej mogoče izbirati izmed dobrega najboljšega za pleme. Živina je po večini prišla precej snažna na premovanja, nekaj je pa bilo seveda nesnažne. Mislim pa, da si bo v prihodnje vsak premislil, predno prižene še onesnaženo živino na premovanje. Dobil je od premovalne komisije potrebni pouk, da ne kaže goniti na premovanje nesnažne živine. Dolgih parkljev pa se je tukaj še dosti opazilo. Lep napredek se vidi pri mladi živini in plemenskih bikih, zlasti pa pri telicah. Tukaj je bilo videti že nekaj prav lepih oblik. Upajmo, da bode cerkljanska zadruga v tem smislu naprej delovala, kajti sedanji uspeh njenega delovanja je prav zadovoljiv.

Premovanja v Št. Rupertu in Tomišlju, razven nekaj izjem, niso nič posebnega pokazala. Videti je bilo, da manjka ljudem pojma o premovanju. Zato bode treba v teh dveh zadrugah skrbeti za zadosten pouk. Dobra stran premovanja v teh krajih pa je, da bodo nekateri vsaj znali razločevati lepo in slabo živino, snažno in nesnažno, staro in mlado. V prihodnje bode tudi v teh krajih, kadar se pri ravnokar ustanovljenih zadrugah delovanje prav razvije, lep uspeh.

Dolenji Logatec je dokazal, da ima že precej simodolske krvi. Prignali so lepe bike, kateri obetajo, da se bode živinoreja še bolj povzdignila. Premovanje je zelo oviralo slabo

vreme, da je mnogo najlepše živine ostalo doma. Zadrugam kličemo: le korajžno po začrtani poti naprej!

Živinorejska zadruga v Sodražici pa je letos priredila premovanje živine zvezano s plemenskim sejmom. Dosedaj nekaj nepoznana pri nas na Kranjskem. Koliko je dosegla ta zadruga v teku treh let svojega obstoja, je višek, kar je skoro mogoče doseči v tako kratkem času. Kako so kmetje hvaležni zadrugi, da se je s tako vnemo in z velikim trudom lotila povzdige živinoreje. Koliko je danes v tem kraju živina več vredna kot pred par leti. Tudi pasma se lepo izčiščuje. Le tako bode mogoče priti do enotne pasme na Dolenjskem, ako se složno deluje po cilju, ki se je od večine živinorejcev pripoznal kot najboljši. Tudi vrednost živine bode tako mnogo pridobila.

Vidijo se uspehi povsod, kjer so ustanovljene že nekaj časa živinorejske zadruge. Vkljub temu pa se dobijo ljudje, ki skozi črna očala gledajo in govore o živinorejskih zadrugah na papirju. Kdo se ne smeje takim gospodarskim slepcem?

Zavarovanje proti toči.

Sto in stokrat se zbero v poletju na nebu črni oblaki, in poguba preti pridelkom na polju. Kmetič trepeta v grozi in strahu, kajti le par minut in ves njegov trud je bil zastonj. Dostikrat odvrne Bog grozečo šibo, a dostikrat je tudi kakor pravi pesnik Gregorčič: „Zastonj — nebo mu prošnje te ne čuje“. Strašno in divje je kmetiču ob srcu, ko se ozre na polje, na vinograde, vrte in sadovnjake; vse razbito, vse uničeno in ni ga pomočka, ki bi mu koristil v tej veliki nesreči, ni ga, ki bi ga tolažil v tej izgubi. Cele vasi, da, cele pokrajine pobije večkrat toča, in za eno, včasih tudi za več let je uničen vsak pridelek. „Končan je cvet in sad obran“ pravi pesnik. Kaj je storiti, da se odpomore tem bridkim izgubam, ki zadevajo skoro redno

našo deželo? Če ne vedno vseh vasi, zadene nesreča gotovo nekatere, a ni ga leta, da bi bilo vse srečno. Sedaj se sliši tu, sedaj tam o tej grozni sovražnici našega kmetiča.

Proti raznim nezgodam imamo zavarovanja. Ne le država, tudi dežele posebe imajo svoje zakone, ki streme za tem, da kmetu stanje izboljšajo, ker bi ta ali oni sicer ne storil, kar je potrebno. Tako imamo na Goriškem zakon proti škodljivim žuželkam, potem imamo iz l. 1870 zakon o varstvu koristnih ptičev, ki je bil lani obnovljen kot deželni zakon za celo Primorsko, a se vkljub temu vendar presneto malo izpolnjuje, o čemur se ravno pri naših sosedih prepričamo. Tako imamo zakon proti trtni uši in na Štajerskem celo proti plevelu. Morda bo kdo dejal: ali naj se sklene zakon proti toči? To bi bila nesmisel, gotovo, ker toča je elementaren, od človeških naprav in sklepov neodvisen pojav. Tedaj zakona proti toči ni, a proti toči se pa lahko zavarujemo. Takih zavarovalnic je dandanes po vseh kulturnih deželah vse polno, ker so strokovni poljedelci uvideli, da se proti poškodbam povzročenim po toči drugače sploh ne moremo vspešno zabraniti. V agrarnih deželah so prišli že davno na to, da je tako zavarovanje potrebno in že l. 1825 imamo v Avstriji prvo zavarovalnico proti ognju in toči. Dandanes jih je seveda že nebroj in tudi o potrebnosti zavarovanja proti toči je vsakdo prepričan.

Toda stvar ima tudi svoje težkoče, ne sama na sebi, ampak med ljudstvom, zakaj velik je razloček, ali je kdo prepričan, da je zavarovanje potrebno in ali je tudi res zavarovan. Sto in sto pomislekov imajo naši ljudje proti stvarem, ki bi jim gotovo koristile. Po toči sicer davkarija ceni škodo in odbije potem par kron na davkih, a škoda s tem nikakor ni poravnana. Stotaki gredo tako po zlu in vendar bi ne bilo težko si v tem oziru pomagati.

Sedaj je, kakor vsak ve, vsakomur dano na prosto, ali se zavaruje proti toči ali ne.

Koliko se jih zavaruje, ako niso prisiljeni, to vemo. Ravno bogatejši morda, ki jih sploh škoda ne zadene tako občutno. A treba je skrbeti za vse. In zato bi bila naša misel, da bi bilo za našo deželo naravnost velikanske važnosti, ako bi sklenil deželni zbor zakon, ki predpisuje obligatorično zavarovanje, to se pravi, da mora biti vsak posestnik po razmerju svojega posestva zavarovan proti toči. Stem bi bila stvar v veliki meri ublažena in toliko strahu in groze bi bilo odstranjene. Ta zakon bi bil eminentno socialnega pomena, ker bi res pomagali eden drugemu. Letos zadene toča to vas, drugo leto drugo. Enkrat bi dobili zavarovalnino eni, enkrat drugi. Ti, ki bi bili tisto leto brez nesreč, bi tako pomagali s svojimi prispevki onim, ki bi jim toča pobila. Tako bi bilo vedno tem revežem pomagano in bi res dobili izplačano neko večjo vsoto v svojih stiskah. Da se ne bo nikdo ustavljal temu zakonu, češ, pri nas toča ne pobija, to smemo pač gotovo pričakovati. Ako ga ni leta in leta zadela nesreča, naj hvali Boga, a s tem ni rečeno, da ga tudi nikdar ne bo. Tu bi se taki nazori malo strinjali z načeli Kristusovega nauka, ki uči naj ljubimo svojega bližnjega. Eden bi plačeval tistih par kron za drugega in tako bi škode ne bile za tiste, ki jih zadenejo, tako britko občutne.

Ker je ravno naša dežela prav pogostoma izpostavljena nevarnosti toče in neviht, pričakujemo in želimo, da bodo naši poslanci, zastopniki našega ljudstva, storili v prihodnem zasedanju deželnega zbora potrebne korake, da se tudi na to stran po možnosti pomaga našemu potrebnemu ljudstvu.

„Gorica“.

Koliko je vreden domači gnoj?

Poglej na dvorišče, pa zveš kdo gospodari v hiši; ako je na dvorišču vse razmetano in nesnažno, tedaj brez skrbi napravi sodbo, da tudi gospodar ni pri najrednejših in najvarčnejših. Posebno gnoj vzemi na piko. Ta

je v naprednejših krajih lepo na kupu stlačen, dočim se v zanemarjenih vaseh valja povsod pod nogami, le tam ga ni kamor spada, namreč na gnojišču. Gnojnica pa teče čez cesto v jarek.

Ako bi gospodar vedel, koliko škode se mu na ta način naredi dan za dnem, morda bi bolj skrbel za red in snago na dvorišču. Marsikateri gospodar namreč v gnoju ne vidi njegove resnične vrednosti in ga zato premalo ceni, ker mu je prevsakdanji. Takemu gospodarju ne bode škodovalo, ako prebere naslednje vrstice.

Gnoj se navadno kupuje na koše. Njegovo pravo vrednost, to je tisti večji pridelek, ki ga da zemlja samo v zahvalo za prejeti gnoj, bi bilo težko natanko določiti. Ako bi gnoj gnojil samo eni setvi, bi to ne delalo nikakih težav; treba bi bilo le stehtati, koliko se je na pognojeni zemlji več pridelalo nego na negojeni. Ker se pa gnoj v zemlji ne razkraja samo tekom ene setve in torej nima od njega dobička le en pridelek, marveč se gnojna pozna skozi več let, je določitev gnojeve vrednosti na ta način zelo zapletena.

Do zaključka pridemo najhitreje, ako primerjamo domači gnoj z gnojili, ki imajo že določeno ceno in to so umetna gnojila. Cena umetnih gnojil se namreč računa po kilah gnojnine, ki se nahaja v 100 kilah dotičnega umetnega gnojila, ker so ta gnojila skoro vsa enostranska, to je, da se nahajajo v gnojilu druge snovi v tako majhni množini, da ne pride v poštev. V Tomasovi žilindri, kostni moki in superfosfatu se plačuje fosforna kislina, v žveplenokislem amonjaku in solitru dušik, v kajnitru ter kalijevi soli pa kali, dasi so primešane še male množine drugih gnojil. V 100 kilah 20⁰/₁₀₀ Tomasove žilindre se nahaja 20 kil fosforne kisline, ki pride kila po 33 vinarjev, ker se plačuje na debelo za 100 kil žilindre 6·60 kron. Na isti način je izračunana cena za kilo gnojilne snovi iz drugih umetnih gnojil na podlagi zadnjih dveh let in sicer velja:

1 kg dušika v žveplenokislem amonjaku 1 K 80 vin.

1 kg fosforne kisline v rudninskem superfosfatu 50 vin.

1 kg kalija v 40% kalijeve soli 30 vin.

Te številke naj nam služijo za mero pri določanju vrednosti domačega gnoja in gnojnice.

Tu pa nimamo več opraviti z enostranskim gnojem, marveč z vseobčim, to se pravi, da so v gnoju in gnojnici fosforna kislina, dušik in kali med seboj pomešani, čeravno je v gnojnici fosforne kisline jako malo, dočim je bogata dušika; pri gnoju je pa obratno. Ako toraj določamo vrednost z ozirom na ceno umetnih gnojil, moramo vpoštevati vse tri snovi, ki so v gnoju. Tako pridemo s pomočjo kemičnega razkroja do naslednjih cen za 100 kil svežega gnoja oziroma gnojnice:

žival:	100 kg gnoja	100 kg gnojnice
Konj	1 K 04 v	3 K 18 v
Govedo	— „ 64 „	1 „ 41 „
Ovca	1 „ 27 „	4 „ 11 „
Prašič	1 „ 22 „	— „ 80 „
Kokoš	2 „ 43 „	

Omeniti je treba, da je tu računana vrednost odpadkov brez stelje. Kratek pregled te lestvice nas marsikaj pouči. Tako vidimo n. pr. da je goveja gnojnica mnogo več vredna kakor gnoj in da se z vsakim litrom gnojnice skatalica z dvorišča poldrugí vinar. Na ta način mora biti pod marsikaterim dvoriščem zakopan že cel zaklad. Dalje je kakovost gnoja odvisna od zavžite krme, zato je konjski in prašičji boljši, pa tudi od razredčenosti v vodi. Žival, ki spi je zelo malo vode je ovca; zato so njeni odpadki zelo zgoščeni, v nasprotju s prašičjo gnojnico, ki je zelo vodena, zato pa od svinjaka vedno teče. Najmanj vode spi je kokoš in perutnina sploh. Rimljani so nalašč za gnoj držali golobe, v Ameriki so pa nakopičena cela polja tičjega gvana, ki ga dobivamo tudi v Evropo.

Vrednost človeških odpadkov je sorazmerno večja, ker človek uživa boljšo hrano;

100 kil pomešanega gnoja bi prišlo na 2 K 60 vin. Naj omenim še vrednost pepela, ki je okoli 4 kron za sto kil, dočim je premogova draška porabna kvečjemu za mešanec in kot gnojilo skoro brez vrednosti.

Že prej je bilo rečeno, da veljajo zgorajšne cene za odpadke brez stelje. V naših hlevih pa vseppek nastiljamo. Koliko je pa vreden tak s steljo namešan gnoj? Ima-li stelja z rodovitnostjo zemlje kaj opraviti?

Gotovo je, da stelja naredi več gnoja. Toda to je le stranska reč, ker bi kamenje kup gnoja tudi zvečal. Poglavitno je, da stelja gnoj tudi zboljša, tako gledé sestave kakor tudi gledé učinkovanja v zemlji. Ravno stelja daje domačemu gnoju v nekaterih ozirih veliko prednost pred umetnim; ona rahlja zemljo, drži vlago in gorkoto. Pa tudi na sestavo gnojilnih snovi v gnoju ugodno učinkuje. Kravji gnoj s steljo je bil v nekem slučaju vreden 1 K 24 vin., ovčji pa 1 K 71 vin. za 100 kil. Seveda popije stelja mnogo gnojnice, a tudi v stelji sami so zgoščene snovi, ki so potrebne rastlini pri njeni rasti. V stelji so nakopičeni redilni sokovi, ki bi jih rastlina drugače morala črpati iz zemlje. Iz tega se da sklepati, da stelja ni samo potrebna, da ostane živina zdrava in snažna, marveč tudi pomnoži in izboljša gnoj.

To vrednost ima pa gnoj le tedaj, ako je pravilno oskrbovan. Večkrat se kmet pritožuje, da njegov gnoj nima moči, da se na njivi nič ne pozna. Seveda se izpran gnoj ne more poznati na njivi. Kakor ne more vzdigovati hlodov človek, ki se je najedel trikrat zalitega soka, tako tudi z izpranim gnojem pognojena zemlja ne more dvigniti bilke. Kolika je razlika med dobrim in slabim gnojem, naj pokaže sledeči primer. Napravili so poskus s tremi kupi gnoja. Prvi je bil raztrošen in razmetan po tleh, drugi je bil stlačen na kupu brez strehe, tretji pa pod streho. Sveži gnoj je bil sprva na vseh kupih enako vreden, toda vsled različnega ravnanja je prvi kup zdaj obsevalo solnce, zdaj spiral dež, ki se je odtekal; drugi

kup je bil sicer stlačen, toda izpostavljen istim neprilikam kakor prvi, tretji je bil pa lepo zavarovan. Čez 6 oziroma $9\frac{2}{3}$ mesecev se je pokazala ta-le sprememba v vrednosti:

kup	1	2	3
čez 6 mesecev	. 90 v,	1 K 60 v,	2 K 16 v,
čez $9\frac{2}{3}$ mesecev	74 „	1 „ 19 „	2 „ 28 „

Sprva enak gnoj je bil torej po devetih mesecih na prvem kupu vreden 74 vinarjev, na tretjem pa 2 kroni 28 vinarjev. Ta razlika je dovolj očita, a naravnost zakriči, ako jo privežemo k jaslim. Molzna krava namreč naredi vračunši steljo na leto okoli 12.600 kil gnoja. Malomaren kmet zagospodari s svojo brezbriznostjo, ako pusti, da mu dež izpira gnoj, pri 100 kilah 1 krono 54 vinarjev; torej pri eni molzni kravi na leto 126 krat toliko, to je 194 kron. Kaj ne, to je že čeden denar! Ako računamo še gnojnico, tedaj ima malomaren kmet samo pri gnoju od enega goveda na leto okoli 200 kron škode.

Najbrž se napačna varčnost nikjer tako ne maščuje, kakor v tem slučaju. Kmet se zida prostoren, skoro za večnost trden hlev z velikimi stroški, nekaj desetakov se mu pa zdi škoda žrtvovati za betoniran tlak in gnojnično jamo. Kupuje za drag denar umetna gnojila, v hlev si pa komaj upaš brez čolna in kravja dekla je najbolj umazana. Takemu kmetu bi povedal pravljico o hčerah, ki so morale za kazen nositi z rešetom v sod vodo; kajpada sod ni bil nikoli poln. Tiho bi potem očaneu zašepetal na uho, da on tudi takorekoč za kazen za svojo brezbriznost sicer vliva polna vedra v sod, a sod je razsušen in pušča pri vseh dogah in otorih; kupuje namreč umetna gnojila za drag denar, iz hleva se mu pa isti denar zopet katalica na vse vetrove v podobi gnojnice in gnoja, ki ga zanemarja.

Prva skrb vsakega gospodarja mora biti, da ta sod zamaši. Tlak v hlev, gnojnično jamo na dvorišče, gnoj tako stlačen, da ga voda ne more izpirati, to so tri glavne zapovedi.

A. B.

Stočarstvo u Hrvatskoj.

Ovčarstvo.

Ovaca bilo je g. 1895. u cijeloj Hrvatskoj samo 595.902 grla, a g. 1911. već 850.485 glava ili za 254.583 ovce više nego prije 16 godina. To znači, da su u 16 godina na svaku stotinu ovaca prirasle 43 ovce. No broj ovaca je u cijeloj Hrvatskoj vrlo nejednako razdijeljen.

Najviše ih ima u najsiromašnijoj i u najbogatijoj županiji, u Liki-Krbavi i u Srijemu. U prvoj ih drži siromašni narod sve više mjesto koze, a u Srijemu ih drže vlastela na svojim prostranim posjedima. Treća po važnosti ovčarstva je županija modruško-riječka.

U županiji ličko-krbavskoj bilo je 1895. g: 184 hiljade ovaca, a 1911. godine 268 hiljada. Broj ovaca narasao je dakle za 84 hiljade ili za 455 na svaku hiljadu ovaca, dočim se je broj naroda u toj županiji umanjio. Na 1000 žitelja u toj županiji imade 1311 ovaca. — U Srijemskoj županiji bilo je 1895. godine 206.000 ovaca, a 1911. g.: 321.500 ili više za 115.500. Na svaku hiljadu ovaca je porast za 560, a na 1000 žitelja ima 806 ovaca. — Daleko za ovom županijom zaostaje modruško-riječka. U njoj je bilo 1895. godine 77.200 ovaca, a 1911. g. 110 hiljada; broj im je dakle narasao za 36.800 ili za 422 na hiljadu. A na hiljadu duša ima 474 ovce.

U svim drugim županijama ovčarstvo je mnogo manje važnosti. Četvrta po broju ovaca je županija virovitička, al u njoj se je broj ovaca umanjio od 69 hiljada na 57 hiljada, a na hiljadu duša ima tek 237 ovaca; u požeškoj županiji je broj ovaca od 35.200 narasao na 49.700, dakle za 14.500 ili na svaku hiljadu za 411; no prema broju žitelja drže tu već vrlo malo ovaca: 1000 ljudi hrani prosječno 187 ovaca.

U zagrebačkoj županiji drži hiljadu ljudi samo 55 ovaca. Ovčarstvo napreduje u toj županiji samo u krajevima, koji su spadali bivšoj vojnoj Krajini, naročito u kotarevima:

Dvor, Glina, Petrinja i Topusko. Ova četiri kotara imadu 23.200 ovaca, u ostalih 11 kotara te županije nabrojiše ih tek 5300, a i tu 3050 u kotaru karlovačkom. U tim se je kotarima i broj ovaca više nego podvostručio, dočim u ostalim kotarima ih za pravo i nema. U županiji varaždinskoj u opće nema ovaca. Još g. 1895. ih je nabrojeno 2194, a g. 1911. bile su ondje samo još 203 ovce.

U bjelovarsko-križevačkoj županiji nabrojeno je 1895. g. 8236 ovaca, a 1911. g. već 14.391. Broj ovaca se je tu znatno umnožio, al se u svem i sad još ondje slabo ovce goje.

U županiji virovitičkoj umanjio se je znatno broj ovaca. U četiri njena kotara se je broj ovaca smanjio: U doljnomiholjačkom od 7164 na 500, u slatinskom od 9443 na 7238, u virovitičkom od 14.717 na 9685, a u djakovačkom od 15.800 na 14.800. Samo u osječkom i našičkom kotaru im se je broj nešto podigao. U svem je broj ovaca u toj županiji pao za 11.800, od 69.000 na 57.200.

Koze.

Kratko vrijeme prije popisa blaga g. 1895. zabranila je vlada držanje koza u primorskim krajevima. Jer ondje je goli kamen, pusti krš, na kome treba da se pomno uzgoji šuma, ako se hoće da narod ondje uzmogne živiti. Jer šuma ne samo daje drva, nego će zaostavljati bujice, čuvati će vodu za vrela i izvore i priječiti će buri u njenoj strahoti. A koze brste šikaru i ne dadu, da izraste šuma. Zato je udarena zabrana na koze. Zato g. 1895. nije u ličko-krbavskoj županiji nabrojeno više od 2700 koza, u modruško-riečkoj 158, u zagrebačkoj 3480. Kasnije je ta zabrana dignuta ili barem ublažena, pa je broj koza u Hrvatskoj od 22.418 g. 1895. narasao u 1911. g. na 95.600, dakle više nego na četverostruko; pa dok je g. 1895. u te tri županije nabrojeno samo 6320 koza, dakle ni trećina svih koza u Hrvatskoj, nabrojeno ih je g. 1911. u te tri županije 71.900, dakle skoro $\frac{3}{4}$ svih

koza u Hrvatskoj (Lika-krbava 41.000, modruško-riječka 18.846, i zagrebačka 12.062).

Od ostalih pet županija nema u varaždinskoj županiji ni 30 koza, a ostale četiri županije imale su ih 1895. godine 16.100, a 1911. g. 23.700. Tu se dakle broj koza nije mnogo povećao. U bjelovarsko-križevačkoj županiji narasao je od 1400 na 2800, u pužeškoj od 9200 na 15.800, u virovitičkoj od 2725 na 3161, a u srijemskoj se je broj koza umanjio od 2600 na 1700.

O tom popisu blaga izdati će statistički ured još potanki iskaz, čitavu knjigu. Za sada je dosta, da i ovo malo brojeva vidite, kako stojimo stom granom gospodarstva.

Hrvatski Narod.

Vestnik Zadružne zveze.

Posojilnicam na Kranjskem in Štajerskem smo razposlali okrožnico glede razkosavanja kmečkih zemljišč. Poljedelsko ministrstvo želi, da bi se proti temu na kak način nastopilo in da bi pri tem sodelovala zadružna organizacija. Da izvemo mnenje svojih članic, ki ga imajo o tej stvari, smo poslali omenjeno okrožnico ter prosimo vse one članice, katerim se je poslala okrožnica, da nanjo čimpreje odgovore, da moremo poročati ministrstvu, kaj bi bilo umestno v tem oziru ukreniti. Do sedaj se je odzvalo pozivu še jako malo posojilnic, zato še enkrat prosimo vse one, ki tega dosedaj še niso storile, da nam nemudoma odgovore.

Vsem živinorejskim zadrugam. Na prošnjo živinorejskih zadrug se je pri Zadružni Zvezi ustanovil poseben oddelek za vnovčevanje živine. Ta vnovčevalnica ima namen prodajalca in kupeca živine med seboj seznaniti potom oglasov v listih. Priglašja se lahko krave, bike, telice, teleta in prašiče. Vsak živinorejec, ki želi, da se njegove ponudbe sprejmejo med oglase, naj nam z dopisnico sporoči spol, pasmo, starost in ceno svoje živine, ki jo prodaja oziroma jo želi kupiti, ali pa naj to naznani svoji živinorejski zadrugi, katera bo dobila potrebne tiskovine za oglase.

Kupec kakor prodajalec se z oglasi prav nič ne vežeta, da bi res morala živino edino le potom posredovanja vnovčevalnice prodati oziroma kupiti, vsak s svojo živino prosto razpolaga.

Priglasi se objavljajo zastoj, priglasi telji pa imajo dolžnost izvršeno kupčijo takoj posređovalni-i naznaniti.

Vnovčevalnica ne prevzema nobene odgovor-nosti za istinitost podatkov priglašene živine, kakor tudi za njeno vrednost ali pa zanesljivost kupca oziroma prodajalca. Priporoča se, da naj se pred nakupom, predno se kdo kam odpelje, potom do-pisnice informira pri prodajaleu, če morda živinče ni med tem časom že prodano.

Oglasi za prijavljeno živino se bodo vedno sprejemali in v Narodnem Gospodarju, po potrebi tudi v drugih listih, redno objavljali. Zato opozar-jamo vse živinorejce, naj se vnovčevalnic poslu-žujejo in redno priglašajo svojo živino. Več ko bo oglasov, tem živahnješe in uspešnješe bode delo-vala vnovčevalnica.

Vsaka zadruga naj si omisli razglasno desko, katera naj se obesil na javnem prostoru. Na teh deskah naj se živina, katera je potom vnovčeval-nice naznanjena, razglasi s tem, da se inseratni del našega lista Narodni Gospodar tam pritrdi, da je vsakemu na vpogled. Zadrudniki pa naj pridno oglašajo svojo živino.

Zadrudni pregled.

Drugi redni občni zbor hrvatskih kme-tijskih zadrug se je vršil dne 27. avgusta t. l. na Sušaku pri Reki v prostorih Kraljeve velike gi-mnazije. Na zborovanju je bilo navzočih mnogo za-stopnikov hrvaških zadrug ter zunanjih zadrugarjev in gostov. Zborovanje je otvoril predsednik Osred-nje zveze hrvaških kmetijskih zadrug g. Milan pl. Kiepaeh in pozdravil navzoče med drugimi pre-svitlega nadškofa-koadjutorja dra. Antona Bauerja, vladinega zastopnika, zastopnika okrajnega glav-arstva in občinskega zastopnika, dalje g. ravnatelja Ivana Travnja, zastopnika Zadrudne Zveze v Ljub-ljani in don Frana Ivaniševiča, zastopnika Zadrud-nega saveza v Splitu ter zadrugarje iz Bosne in Heregovine.

O delovanju in stanju hrvaških kmetijskih za-drug za l. 1911 je poročal tajnik Osrednje zveze hrvatskih kmetijskih zadrug g. Artur Machnik. Iz tega poročila povzamemo, da je bilo v zvezi za-četkom leta 1911 238 zadrug z 36.898 člani. V letu 1911 je bilo ustanovljenih 7 novih zadrug, do-čim sta bili 2 izbrisani iz zadrudnega registra, tako da je bilo koncem l. 1911 243 zadrug s 37.901 članom. Posamezne županije izkazujejo sledeče šte-vilo zadrug:

zagrebška	63	zadrug
varaždinska	40	"
belovarsko-križevačka	41	"
sremska	28	"
modruško-reška	27	"
virovitiška	13	"
ličko-krbavska	8	"
požeška	23	"
skupaj	243	zadrug

Z ozirom na za sedaj razdeljene skupine hrvaških kmetijskih zadrug je stanje zadrug po pojedinih skupinah sledeče:

v skupini zagrebško-varaždinski je 67 zadrug,
v skupini ličko-reški je 40 zadrug,
v skupini belovarsko-križevačko-požeški je 91 zadrug.

v skupini virovitiško-sremski je 45 zadrug.

Poročilu tajnika je sledilo potrjenje račun-skega zaključka Osrednje zveze za l. 1911 ter pre-memba pravil, na katere podlagi je izvolila skup-ščina presvitlega nadškofa koadjutorja dr. Antona Bauerja za pokrovitelja Osrednje zveze.

Nato se je vršilo četero zanimivih in poučnih predavanj. G. dr. Mirko pl. Antolković je predaval o delovanju obrambenih sodnij. Predavatelj g. Gu-stav Bohutinski, profesor na kr. višjem gospodar-skem učilišču v Križevcih, je obravnaval predmet najpripravnejši način za zvišanje pridel-kov na njivah in travnikih. Gosp. Franjo Anderlić, učitelj vadnice kr. učiteljišča v Zagrebu je vzel za temo svojemu predavanju: „Pobijanje anal-fabetizma v organizaciji hrvaških kmetijskih za-drug“. Zadnje predavanje je imel g. Ante Gjukić, blagajnik hrvaške kmetijske zadruge v Oriovcu o hišnih zadrugah in kmetijskih posojilih.

Zadnja točka dnevnega reda je bila: Razna vprašanja in odgovori. Tu je omeniti, da se je predlagalo, da se naprosi deželna vlada in du-hovne oblasti, da upeljejo na učiteljiščih in v se-meniščih predavanja o zadrudništvu. Priporočalo se je tudi snovanje gospodinjskih šol in zadrudna po-tovanja.

Skupščina s tako obilnim dnevnim redom, na kateri se je sprožilo toliko novih misli in načrtov, je trajala dolgih 7 ur od osmih zjutraj pa do treh popoldne. Sklepajoč po navdušenju, ki je vladalo na njej, je upati, da se bode zadrudništvo na Hrvaš-kem močno razširilo in obrodilo obilo sadov.

Zadrudni savez v Splitu. Dne 30. avgusta t. l. je imel Zadrudni savez v Splitu svojo peto redno glavno skupščino v Dubrovniku, na kateri je bil navzoč od strani Osrednje zveze hrvaških

kmetijskih zadrug njen tajnik A. Machnik. Na skupščini je bilo precejšnje število zadružnikov iz Dalmacije, ki so zastopali 190 dalmatinskih zadrug. V nastopnem prinašamo glavne podatke o stanju zveze.

Koncem leta 1911 je bilo včlanjenih v zvezi 195 zadrug z 39.220 člani, tako da pride povprečno na 1 dalmatinsko zadrugo 201 član. V zvezi so včlanjene 103 zadruge z neomejeno zavezo in 92 zadrug z omejeno zavezo.

Uloge zveze so znašale kon. 1911 K	2,948.834·45
Več kakor l. 1910 za . . . . . "	722.048·25
Posojil je dala zveza . . . . . "	7,528.667·89
Posojil je bilo vrnjenih 1911 . . . . . "	3,076.047·80
Stanje posojil je bilo torej koncem l. 1911 . . . . . "	4,452.620·09
Koncem l. 1910 je imela zveza uložnega pri bankah in poštini hranilnici . . . . . "	7,954.639·32
Dvignila je l. 1911 . . . . . "	8,106.507·63
Torej je dolgovala bankam . . . . . "	151.868·31
Reeskont menie koncem l. 1911 je znašal . . . . . "	1,396·812.—
Skupni promet v l. 1911 je znašal "	75,695.335·28
Manjši kakor v l. 1910 za . . . . . "	9,854.709·74

Savez je dobil v l. 1910 in 1911 podpor od dežele . . . . . K	15.000.—
od države . . . . . "	34.156·71
ali skupno za dve leti . . . . . "	49.156·71
za eno leto . . . . . "	24.578·35

Visoko odlikovanje dr. Ertla. S podelitvijo viteštva je cesar odlikoval najstarejšega sekijskega šefa v c. kr. poljedelskem ministerstvu dr. Mavricija Ertla. Ime tega za zadružništvo toliko zaslužnega moža je dobro znano v zadružnih krogih. Njegovo delovanje v poljedelskem ministerstvu, kjer ima zadružni referat, je velikega pomena za zadružništvo. Toda ne samo to. Tudi kot zadružni pisatelj si je pridobil neprecenljivih zaslug. Ob njegovem odlikovanju se spominja s hvaležnostjo tudi naša zveza njegove naklonjenosti, za kar se mu srčno zahvaljuje. Kot znak svojega zaupanja mu je izrazila svoje častitke. Upajmo, da bo vitez dr. Ertl še dolgo ostal na svojem mestu in še mnogo koristnega storil za avstrijsko zadružništvo.

Gospodarske drobtine.

Kmetijsko poučne tečaje, ki so se zadnje zime tako udomačili med našim ljudstvom, bo prirejal deželni odbor tudi letošnjo zimo. Posamni

tečaji bodo trajali po en dan, dva, tri ali več dni, kakor bo to primerno krajevnim potrebam in razmeram. Predavalo se bo v prvi vrsti o kmetijskih stvarih kakor o govedoreji, prašičoreji, mlekarstvu, namakanju, osuševanju in gnojenju travnikov, o sadjarstvu, vinarstvu in kletarstvu, o prvi pomoči in higijeni pri živini. Ravno tako se bo upoštevalo želje po predavanjih o ljudski higijeni, o zadružništvu, o občinskih posredovalnih uradih, zemljiški knjigi, testamentih i. dr. Prošnje za prireditve takega tečaja je vlagati pri deželnem odboru **najkasneje do 1. novembra t. l.** V prošnji naj bo navedeno, kateri predmeti, po možnosti tudi kateri dnevi bi bili pripravi krajevnim potrebam. Navesti je tudi prostore, v katerih se bo tečaj vršil, za kar so najpripravnejše društvene dvorane, če teh ni, šolske sobe, načelno pa se tak tečaj v gostilni ne vrši. Za nedelje in praznike je po možnosti tudi navesti, kdaj se v dotičnem kraju vrši tačas služba božja. Po možnosti se bo deželni odbor oziral na to, da se vršita po dva tečaja istočasno v sosednih občinah odnosno farah, da se predavatelji izmenjavajo. Prošnje je vlagati pravočasno, ker se vsled velikega zanimanja za take tečaje na zakasnele ne bo več mogoče ozirati.

Plemenski semenj in premovanje v Sodražici. Dne 26. septembra t. l. se je vršil v Sodražici semenj za plemensko živino. Semenj je bil združen s premovanjem, ki ga je priredila ondotna živinorejska zadruga. V naslednjem podajamo kratek pregled o uspehu, ki ga je imel semenj in premovanje.

Na semenj se je prignalo:

1. Krav zadružnikov	129 glav,	nezadružnikov	80 glav.
2. Telie	131 "	"	75 "
3. Bikov	46 "	"	12 "

Skupaj	306 glav,	167 glav.
--------	-----------	-----------

Prodalo se je 5 krav, 16 telie in 2 bika.

Cena kravam, najvišja	600 K,	najnižja	500 K.
" telicam, "	500 K,	"	205 K.
" bikom, "	600 K,	"	370 K.

Kupci so bili domačini.

Pri premovanju je bilo obdarjenih:

Bikov	19 glav.
Telie	32 glav.
Krav	13 glav.

Skupaj	64 glav.
--------	----------

Živina je bila lepo snažna in izborne kakovosti. Razvidno je, da se da zadružnim potom mnogo doseči.

Dobro vino. Veliko dobrega vina je letos naprodaj v Bolu v Dalmaciji, na kar opozarjamo vinske trgovce. Vino je močno, ker vsebuje 10 do 15% alkohola. Mošt se plačuje sedaj po 38—44 K hektoliter. Cena belemu vinu bi bila K 4·60 za vsaki procent alkohola, črnemu in „šileru“ pa K 4·40. Kdor želi natančnejših pojasnil naj se obrne na: Hrvatsko radniško blagajno za štednjo i zajmove v Bolu na Braču, Dalmacija.

Ohranjanje ali konserviranje jedil v steklenicah je lahko in enostavno, vendar je uspeh le tedaj gotov, če se vrše opravila natančno po gotovih predpisih. Kot nekako navdilo naj služijo sledeča pojasnila: Eden glavnih pogojev za dober uspeh je, kakor vsepovsod v življenju, stroga snaga. Snažne naj bodo stvari, katere mislimo konservirati in čisti naj bodo pripomočki, ki jih rabimo pri konserviranju, kakor na pr. steklenice, lonci in drugo orodje, ter razni pri konserviranju rabljivi dodatki. Nikdar ni odveč ponovno opozarjati, da je pri vsem opravilu snaga potrebna in razočaran bo tisti, ki ne upošteva dovolj tega dejstva. Jedila, katera hočemo konservirati, naj bodo vedno sveža, ker se blago, o katerem sodimo, da se je pričelo kvariti, tudi po vkuhanju rado naprej kazi. Sočivje ali sadje, kar pač mislimo konservirati, je tesno in enakomerno vlagati v steklenice, ker se prerahlo vložene stvari po vkuhanju vzdignejo v steklenicah; iz tekočine stopivše reči pa rade spremene barvo in deloma okus, posebno pri sadju se to rado zgodi. Povrtine, kakor so to grah, fižol, špargelj, karfiol, murke itd., je zaliti v steklenicah s slano vodo. Na 1 liter prekuhane vode se vzame ena zvrhana žlička soli. Sadje se zalije s sladko vodo ali pa s kakim sadnim sokom. Množino sladkorja določa okus posameznika. En liter bodisi solne ali sladkorne raztopine zadostuje za 5 do 6 napolnjenih pollitrskih steklenic. Pri zalivanju je držati steklenice nekoliko poševno, da teče raztopina po eni strani, ker na ta način bolj izpodrine med sadjem ali sočivjem se nahajajoči zrak.

Ameriško časopisje. Glede raznojezičnosti listov zavzema New York prvo mesto. V New Yorku tiskajo časopisje v več nego 20 jezikih. Najglavnejši med temi so: angleški, nemški, francoski, ruski, kitajski, japonski, slovenski, hrvatski, finski, litavski časniki. Potem sledi Čikago s časopisi, tiskanimi v 14 jezikih, potem Boston, in New Bedfordu v državi Masassuset, ki šteje samo 60.000 prebivalcev.

Splošna kmetijska razstava na Češkem. Nemška podružnica deželnega kulturnega sveta za

kraljestvo Češko je sklenila skupno z vsemi nemškimi zadrugami in društvi prirediti prigodom nemško-češke deželne rokodelske in industrijske razstave, ki se bo prihodnje leto priredila v Komalovu, veliko splošno kmetijsko razstavo. Na ta način bo mogoče zadobiti pravo sliko deželne kulture na Češkem.

Električno pečenje kruha ni že nič kaj posebnega. V Nilvaue v Ameriki obstoje že dalje časa električne pekarnice. Ena od teh pekarnic speče v svojih električnih pečeh vsak dan 1000 hlebov kruha. Stroški za električni tok znašajo mesečno samo 420 K. Mestna elektrarna na Dunaju je ondotni zadrugi pekov ponudila, da da članom zadruge brezplačno električne peči na razpolago in da bo ceno električnega toka tako računala, da se izdelki ne bodo prav nič podražili. Tudi v Nemčiji uvajajo v pekarnice elektriko. Povzročila je to monakovska razstava leta 1910. Električno pečenje kruha ima jako mnogo ugodnosti. Predvsem je velika čistota, nadalje se prihrani mnogo časa. Pecivo je jako okusno. Saj in dima ni, kar je posebno velikega pomena za pekove sosede.

Nova živinska kuga na Tirolskem. Iz Merana poročajo: Med tem ko pojenjuje živinska kuga na gobcu in parkljih, se pojavlja nova mnogo bolj nevarna živinska kuga, takozvana telečja driska. Doslej je postalo že 800 telet žrtev nove bolezni, ki se vedno bolj širi. Konstatirala se je že tudi v nekaterih krajih na Koroškem ter se je bati, da se kuga ne razširi tudi v drugih alpskih deželah. Bavarska vlada je ukazala že stroge odredbe ob meji glede na uvoz živine.

Vabilo na redni občni zbor

Šempeterske hranilnice in posojilnice v Ljubljani,

registrovane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 3. novembra 1912 ob 10. uri dopoldne v
hranilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega zaključka za l. 1911.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadržnikov. Načelstvo.

Bilanca

Št. Jakobske posojilnice v Rožu na Koroškem,

registr. zadr. z neom. zavezo,
z dnev 31. avgusta 1911.

Aktiva.	K
Posojila	452.403-06
Inventar premični	637-37
Inventar nepremični	15.000—
Zaostale obresti posojil	18.372-75
Delež pri Zadr. zvezi	1.000—
Zaostala najemina	300—
Gotovina 31. avgusta 1912.	3.639-70
Skupaj	491.352-88

Pasiva.	K
Deleži	6.255-89
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	436.378-80
Tekoči račun z zvezo	11.976-74
Predplačane obresti posojil	1.178-47
Dolg na obresti deležev	105—
Posebna in splošna rezerva	32.691-35
Čisti dobiček	2.766-63
Skupaj	491.352-88

Denarni promet	K 298.176-38
Stanje članov začetkom l. 1911.	581
Pristopilo	10
Odpadlo	14
Stanje koncem l. 1912	577

Bilanca

Hranilnice in posojilnice v Tomaju,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnev 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	258.399-39
Inventar premični	620-66
Inventar nepremični	9.181-40
Zaostale obresti posojil	7.476-19
Delež pri Zvezi	1.000—
Tekoči račun z člani	16.473-34
Naložen denar	230-94
Zaostala najemina hiše	110—
Gotovina 31. decembra 1911	3.881-64
Skupaj	297.373-56

Pasiva.	K
Deleži	1.294—
Hranilne vloge s kapitalizovanimi obrestmi	282.102-51
Tekoči račun z zvezo	2.979—
Predplačane obresti posojil	121-35
Rezervni sklad	9.737-16
Čisti dobiček	1.139-54
Skupaj	297.373-56

Denarni promet	K 458.313-08
Stanje članov začetkom l. 1911.	620
Pristopilo	27
Odpadlo	—
Stanje koncem l. 1911	647

Bilanca

Hrvatske štedione u Spljetu,

registrov. zadruga sa ogranič. jamstvom
z dnev 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Gotovina	42.528-89
Zajmovi	415.159-47
Dužnici u tek. računu	389.694-50
Razni dužnici	9.490-62
Vrijednosni papiri	7.083-90
Valute	89-60
Polož.	604.651-35
Namještaj i pribor	4.304-75
Skupaj	1.473.003-08

Pasiva.	K
Zadružni dijelovi	50.235—
Pričuvna zaklada	235-55
Pričuvna zaklada posebna	235-55
Uloži	555.462-75
Vjerovnici u tek. računu	241.520-67
Razni vjerovnici	12.131-52
Prelazne stavke	1.432-50
Polož.	604.651-35
Čisti dobitak	7.098-19
Skupaj	1.473.003-08

Novčani promet	K 9.836.407-12
Članova	494

Bilanca

Istarske Posujilnice u Puli i podružnice u Pazinu,

registr. zadruga na ograničeno jamčenje
z dnev 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Gotovina u blagajni 31. prosinca 1911	19.037-85
Uloženo kod drugih zavoda	276.179-88
Vrijednosni papiri	11.644-35
Zajmovi kod zadrugara	3.101.503-96
Nepokretni inventar	638.715-34
Pokretni inventar po 10% otpisa	12.851-19
Predujam kod spolovara	1.519-49
Zaostali interesi	116.932-92
Zaostali povratljivi troškovi	8.729-53
Povratljivi trošk. za ustroj Raiffeisenica	7.500-64
Tražbina od nekretnina	3.802—
Predplaćeni interesi na pasivne zajmove	2.853-28
Skupaj	4.201.270-43

Pasiva.	K
Zadružni dijelovi	55.152—
Štedionički uložci	3.645.708-54
Pasivni zajmovi	414.219-23
Predplaćeni interesi	6.069-54
Otpisane tražbine	2.084-48
Rezervni fond	59.474-26
Čisti dobitak	18.562-38
Skupaj	4.201.270-43

Novčani promet	K 7.480.567-31
Broj članova početkom 1911	2.820
U upravnoj godini pristupilo	145
U upravnoj godini otpalo	45
Broj članova koncem 1911	2.920

Bilanca

Posujilnice u Lanišću,

registr. zadruga s neogran. jamstvom
z dnev 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Zajmovi	113.775-61
Tekući računi	102.749-21
Inventar pokretni	262-80
Zaostale kamate zajmova	4.620-05
Vrijednost tiskanica	79-52
Dio kot „Zadružne Sveze“	600—
Dio kot „Gosp. Sveze“ u Puli	100—
Gotovina koncem god. 1911.	5.064—
Ukupno	227.251-19

Pasiva.	K
Dijelovi	432—
Uložci na štednju s kapitalizovanim kamatama	224.605-31
Pretplaćene kamate zajmova	7-67
Rezervni sklad	889-22
Čisti dobitak	1.316-99
Ukupno	227.251-19

Novčani promet	746.547-16
Broj članova početkom 1911.	82
U upravnoj godini pristupilo	28
U upravnoj godini otpalo	2
Broj članova koncem 1911.	108

Bilanca

Gospodarsko društvo za štednju i zajmove u Rabu,

registr. zadruga s neogran. jamstvom
z dnev 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Zajmovi	236.155-33
Tekući račun s svezom	69.944-70
Inventar pomični	262-35
Zaostale kamate zajmova	8.307-23
Vrijednost tiskanica	216-83
Dio kod „Zadružne sveze“	1.000—
Gotovina koncem god. 1911	12.393-67
Skupaj	328.280-11

Pasiva.	K
Djelovi	1.320—
Uložci na štednju s kapitalizovanim kamatama	311.837-42
Predplaćene kamate zajmova	9-07
Rezervna zaklada	13.328-89
Čisti dobitak	1.784-73
Skupaj	328.280-11

Novčani promet	K 452.047-94
Broj članova početkom god. 1911	617
U upravnoj godini pristupilo	43
U upravnoj godini otpalo	—
Broj članova koncem god. 1911	660

Bilanca
Hranilnice in posojilnice
v Žireh,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	425.054-66
Tekoči račun z zvezo	80.524-—
Inventar premični	102.—
Zaostale obr. posojil	4.831-94
Vrednost tiskovin	24-50
Delež pri Zadr. zvezi	1.000-—
Delež pri „Unionu“	500-—
Delež pri „Ljudski posojil-	
nici v Ljubljani	4-—
Preh dni	500-—
Gotovina koncem l. 1911	9.056-92
Skupaj	521.598-02
Pasiva.	K
Deleži	696-—
Hranilne vloge s kapitalizo-	
vanimi obrestmi	511.506-71
Predplačane obresti posojil	539-02
Rezervni sklad	7.847-72
Čisti dobiček	1.008-57
Skupaj	521.598-02
Denarni promet . . . . . K	601.530-36
Stanje članov začetkom l. 1911	309
Pristopilo	35
Odpadlo	4
Stanje koncem l. 1911	340

Bilanca
Posojilnice v Žužemberku,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Posojila	870-033-90
Zaostale obresti posojil. 1911	15.342-67
Predplačane obresti izposojil	667-92
Naložen denar	149.046-78
Vrednostne listine	8.200-—
Nevzdignjeni kuponi istih	480-—
Delež pri Zadr. zvezi	1.000-—
Prehodni zneski	13-33
Inventar pisarne	1.480-06
Inventar hišni	24-73
Hiša v Žužemberku št. 2	43.903-65
Gotovina 31. decembra 1911	16.657-43
Skupaj	1.106.850-47
Pasiva.	K
Deleži	4.750-—
Obresti deležev	348-40
Hranilne vloge s kapitalizo-	
vanimi obrestmi	987.307-40
Predplačane obresti posojil	4.440-05
Izposojila	63.000-—
Rezervni sklad	43.189-97
Čisti dobiček v l. 1911	3.814-65
Skupaj	1.106.850-47
Denarni promet . . . . . K	1.417.863-01
Stanje članov začetkom l. 1911	1107
Prirastlo	63
Odpadlo	50
Stanje koncem l. 1911	1120

Bilanca
Mlekarske zadruge
na Vrhniki,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Terjatve na blagu pri nezadr.	6.942-30
Vrednost neprem. inventarja	37.490-57
Vrednost prem. inventarja	797-07
Naloženi denar	12.856-76
Vrednost deležev	635-—
Gotovina 31. decembra 1911	602-68
Skupaj	59.324-38
Pasiva.	K
Deleži	4.561-48
Brezobrestno drž. posojilo	10.000-—
Dolg na blagu zadr. zvezi	4.327-33
Neizplačana nagrada	500-—
Tekoči račun z zvezo	70-—
Rezervni sklad z obrestmi	35.835-90
Čisti dobiček	4.029-67
Skupaj	59.324-38
Denarni promet	188.922-96
Stanje članov začetkom l. 1911	465
Pristopilo	19
Izstopilo	4
Stanje koncem l. 1911	480

Bilanca
Prve žrebljarske in železo-obrtne
zadruge
v Kropi in Kamnigoriei,

reg. zadr. z om. zavezo,
z dnem 30. junija 1912.

Aktiva.	K
Vrednost blaga	108.757-96
Terjatve na blagu	85.305-48
Vrednost neprem. inventarja	62.005-70
Vrednost prem. inventarja	32.465-09
Kavcije	7.100-41
Gotovina v avstr. post. hran.	384-25
Gotovina v ogrski „	2.599-86
Gotovina v bosniški „	1.989-35
Naložen denar	171-—
Gotovina 30. junija 1911	1.926-65
Skupaj	302.705-75
Pasiva.	K
Deleži	45.539-97
Tekoči računi z zvezo	147.331-06
Posojila članov	17.837-04
Posojilo c. kr. ministrstva	
za javna dela	10.000-—
Dolg na blagu	30.000-36
Dolg na strojih pri gospod.	
obrt. uradu	5.542-51
Kavcije uradnikov	211-64
Penzijski sklad	10.125-95
Obresti penzijskega sklada	506-30
Amortizacijski sklad	5.764-52
Rezerva za zgube	4.620-44
Rezervni sklad	16.612-71
Čisti dobiček	8.613-25
Skupaj	302.705-75
Denarni promet . . . . . K	2.155.634-41
Stanje članov začetkom l. 1911	195
Pristopilo	14
Odpadlo	13
Stanje koncem l. 1911	196

Bilanca
Centralne posojilnice v Gorici,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1911.

Aktiva.	K
Račun efektov	1.744-—
Račun inventarja	2.036-34
Račun premičnega inventarja	
„Central“	436-97
Račun posojil na menico	487.104-67
Račun posojil na vknjižbo	2.097-666-49
Račun posojil na mesečna	
odplačevanja	34.939-98
Račun tekoči: Stanje	326.770-16
prip. obresti	14.036-01
Račun obresti posojil na me-	
nice zastale	14.508-36
Račun obresti posojil na	
vknjižbo zaostale	55.479-69
Račun obresti posojil na me-	
sečna odplačevanja	3.567-42
Račun knjig in tiskovin	1.760-82
Račun nakupljenih deležev	
Kroj. zadruge	13.412-40
Račun obresti nakupljenih	
deležev Kroj. zadruge	4.307-23
Račun stavbe	186.885-03
Račun stavbene uprave: za-	
ostala najemmina	58-37
Račun tožbenih stroškov	2.634-66
Gotovina 31. decembra 1911	11.285-75
Skupaj	3.258.634-35

Pasiva.	K
Račun hran. vlog: Stanje	2.217.776-07
kapitalizo-	
vane obr.	95.011-05
Račun tekoči: Stanje	768.203-49
prip. obresti	37.614-64
Račun glavnih deležev	51-000-—
Račun opravičnih deležev	3.684-—
Račun rezervnega fonda	45.856-47
Račun splošnega rezervnega	
fonda za eventualne izgub-	
be pri menicah	5.396-10
Račun obrest. posojil na me-	
nice: predplačane	2.794-65
Račun obresti posojil na	
vknjižbo: predplačane	10.649-51
Račun obresti posojil na me-	
sečno odplač. predplačane	1-70
Račun razpoložen. sklada	880-73
Račun dividende: nedvig-	
njena dividenda	1.910-79
Račun stavb. uprave: pred-	
plačana najemmina	1.583-33
Račun izgube in dobička:	
dobiček:	16.271-82
Skupaj	3.258.634-35
Denarni promet . . . . . K	7.887.045-19
Stanje članov začetkom l. 1911	1817
Pristopilo	130
Odpadlo	22
Stanje koncem l. 1911	1925